Sârbii din România. D-l Slobodan Kostici, protoereul sârb al Timişorii, a scos zilele acestea de sub tipar o carte foarte interesantă, dând date complecte şi numeroase asupra Sârbilor din România, care sunt utile nu numai pentru biserica sârbească, ci şi pentru guvernarea românească. Cartea aceasta a apărut în editura Fraţii Csendes din Timişoara, sub titlul: *„Srpska ţrkva i şkola u Rumunii"* din care vom face un scurt rezumat în cele ce urmează.

Prin împărţirea Banatului în două, a fost împărţită şi eparhia sârbească a Timişorii între cele două state: Banatul românesc având 38 comunităţi bisericeşti, cel sârbesc 36 comunităţi, iar cinci comunităţi au trecut la Ungaria. Din episcopia sârbească a Vârşeţului a trecut la România 14 comunităţi bisericeşti.

Pe teritoriul revenit României sunt: 3 protopresbiterate, 5 mănăstiri, 52 parohii, 52 biserici şi 49 case parohiale, 53 preoţi, 44 comunităţi şcolare cu 62 puteri didactice şi 44 clădiri şcolare.

Bisericile şi şcolile sârbeşti aveau înainte de aplicarea reformei noastre agrare 7217 iugăre şi 389 st. p. pământ cultivabil, din care numai mănăstirile (cinci la număr) deţineau 3685 iugăre. Prin reforma agrară s'a expropriat 4095 iugăre şi 1347 st. p., rămânându-le: 3144 iugăre şi 642 st. p. şi care se repartizează în modul următor:

Avere episcopală	7	iugăre şi 93 st. p.	
Averea fondului ierarhic .	111	„	
Mănăstirea Bezdin . . .	160	„	
„ Buraci . . .	202	„	
„ Zlatiţa . . .	49	„	
„ Kusici . . .	23	„	(înainte nu avea nimic)
„ Baziaş . . .	2	„	
Averea fundaţiei Agora Gal	—	835 st. p.	
Comunităţile bisericeşti	2589	„	
In total:	3144	iugăre şi 642 st. p.	

La 1 Octomvrie 1919, Sârbii din Banat aveau 38 învăţători calificaţi, 4 preoţi-învăţători şi 13 învăţători necalificaţi. In total 53 învăţători.

Invăţătorii calificaţi trecând după încetarea ocupaţiunii sârbeşti a Banatului în Iugoslavia, astăzi situaţia este următoarea: din numărul total de 62 învăţători, calificaţi sunt 12 (cu şcoala normală de stat din România, sau şcoala normală sârbească din Zombor şi examenul de stat din studiile naţionale); învăţători-cursişti cu examenul de învăţător dela şcoala normală din Timişoara 8; preoţi-învăţători cu şcoala normală din Zombor şi examenul din studiile naţionale: 4; preoţi-învăţători cu şcoala normală din Zombor dar fără examen de stat: 3; învăţători-cursişti fără examenul şcolii normale de stat: 29; preoţi-învăţători fără pregătire de şcoală normală: 3, în total: 62.

Invăţătorii necalificaţi au cel puţin 4 clase secundare.

Trei învăţători sunt cetăţeni iugoslavi şi anume: cel din Arad, Nagyfalu şi Sarafolea.

După statistica bisericii sârbeşti din 31 Decemvrie 1924, numărul sârbilor la această dată era de: 44.078 suflete. In 1930 aceiaş statistică arată: 44.413 suflete, adică un spor de 335 suflete, în şase ani. Sporul acesta — după d-l Kostici — nu este natural, provenit din natalitate, ci din imigrarea în comunităţi-bisericeşti a Sârbilor cari mai demult trăiau răzleţiţi printre români sau alte neamuri.

Comparând numărul Sârbilor de acuma cu acela din 1900, vom vedea că populaţia sârbească din această regiune a scăzut cu 3266 suflete. In ultimii 30 de ani, numărul Sârbilor a scăzut în protopresbiteratul Timişorii cu 652 suflete, în acela al Aradului cu 1397, al Câmpiei (Săcălovăţ) cu 1241 suflete.

Cartea d-lui Slobodan Kostici confirmă şi două constatări făcute de noi mai de mult şi anume, că în satele sârbeşti numărul femeilor covârşeşte pe acela al bărbaţilor. Apoi d-sa relevă

desfrăbălarea vieţii familiare la Sârbi, care rezultă din numărul extrem de mare al concubinajelor. Faţă de 1189 căsătorii legale stă un număr de 1486 concubinaje.

Ca organizaţie culturală, sârbii au: 21 reuniuni corale, 10 case culturale, 4 societăţi de binefacere şi 2 cluburi sportive.

In ce priveşte tendinţele politice ale Sârbilor, protoereul Timişorii le sintetizează în modul următor: ei cer ca prin acorduri încheiate dela stat la stat să ajungă la o libertate absolută confesională sub ierarhia patriarhatului ortodox sârbesc la libertatea cultului şi instrucţiunii sârbeşti, precum şi a vieţii economice şi sociale.

Rezumând cuprinsul cărţii d-lui Slobodan Kostici, trebuie să ne exprimăm regretul, că asupra românilor din Banatul iugoslav nu avem încă o asemenea lucrare. Singur părintele Oprea din Vârşeţ a publicat un scurt articol într'o monografie sârbească şi pe care l'am reprodus în Ţara Noastră. Dar acesta nu îmbrăţişează decât pe românii din protopresbiteratul Vârşeţului.

P. Nemoianu.

Cele trei Crişuri. No. 1—2 pe Ianuarie-Februarie. Sunt închinate armatei române. Număr jubiliar prin care se comemorează o sută de ani dela înfiinţarea armatei noastre naţionale. Cuprinde: *Regele, armata şi centenarul ei* de colonel *George Bacaloglu*; *Majestatea Sa Regele ca ostaş* de prof. S. *Mehedinţi* apoi un interesant articol cu *Privire asupra trecutului armatei* de *C. Gane* însoţit de o serie de fotografii înfăţişând chipuri de soldaţi români în uniformele purtate la diferite epoci; dl Gane arată în partea întâia a studiului său imprejurările în care s'a creiat la noi primele unităţi militare şi în legătură cu aceasta începuturile armatei şi felul ei de organizare în diferite timpuri; dsa ne vorbeşte despre impărţirea armatei din Muntenia, în sec. XIV, în *oastea cea mică* şi *oastea cea mare*, prima fiind formată din boeri cari în vremea aceia se mai numiau şi *voinici* având obligaţiunea de a da Domnului ajutor militar pentrucă primiseră în schimb pământ, feude şi la „orice chemare ei trebuiau să se prezinte cu calul, dulama şi armele lor"; oastea cea mare era compusă din ţărani, proprietari de pământ chemaţi de Domn numai când ţara se găsea în pericol. Armata erà la inceput mai mult de apărare iar permanentă a devenit târziu mai în urmă.

In Moldova, în acest timp, armata erà împărţită în *pâlcuri* un fel de corpuri de armată compuse din *cete* recrutate din diferite clase sociale şi anume erau *cetele de viteji*, de boeri, cari ca şi în Muntenia datorau Domnului slujba militară fiindcă li se dăruise pământuri cu drept ereditar (boerii) sau numai pe viaţă (curtenii) având aceştia şi titlul de cavaleri; erau după aceia *cetele de boieri de ţară* cari la rândul lor aduceau şi pe soldaţii de pe moşiile lor, pe urmă *cetele pârcălabilor şi staroştilor* formate din tinerii ţărani de pe teritoriile cetăţilor şi străjile acestor cetăţi, la cari, se alăturau şi *cnejii* sau *judecii* satelor domneşti; veneau în sfârşit *cetele târgoveţilor* iar în caz de mare primejdie *gloata* alcătuită din toţi acei ţărani cari nu erau repartizaţi şi înglobaţi în cete.

Mai departe dl Gane ne vorbeşte de armatele de mercenari din vremea lui Ştefan cel Mare cum şi de organizarea pe care armatele române din cele două principate au avut-o după aceia sub diferiţi Domnitori până la epoca lui Cuza Vodă.

Dl General *G. Dabija* scrie despre: *Regele Carol I şi pregătirea diplomatică a intrării în războì* un documentat articol prin care se arată acţiunea noastră diplomatică în preajma şi în timpul războiului mondial.

După aceia se publică un articol: *Releva Diviziei X-a la intrarea pe frontul de la Mărăşeşti* de un martor ocular.

Dl *dr. Chr. Musceleanu* scrie un studiu intitulat: *Ştiinţa şi apărarea naţională*, iar dl general *Radu Rosetti* despre: *Rélations entre l'armée Française et l'armée Roumaine*, înainte şi în timpul războiului mondial.

Dl *Grigore Gafencu* publică un articol despre *Mareşalul Joffre şi România* iar *C. M.* despre *Generalul Berthelot şi România.*

Urmează apoi *Armata de mâine* de General *C. Dragu; Misiunea Marinei în Economia şi Apărarea Naţională* de Contra Amiral *I. Bălănescu; Aviaţia* de Maior *Scarlat Rădulescu; Serviciul maritim român* etc. — articole şi studii prin care se pune şi se desbate problema unei cât mai bune organizări a armatei române pentru viitor.

La sfârşit revista publică: *File rupte din jurnalul unei surori de caritate* de *Tanzi Budişteanu; Ideile şi Răsboiul* de *O. Densusianu-fiul; Puterea armată a Micei Inţelegeri şi a Poloniei* de General *N. Negoescu* şi se încheie cu rubrica: *Noutăţile zilei.*

Ţara Bârsei. No. 1 Ianuarie-Februarie 1931. Dl prof. *Sextil Puşcariu* publică subt titlul *Linguistica modernă şi evoluţia ei*, lecţia de deschiderea cursurilor ţinută cu ocazia serbărilor jubiliare de astătoamnă ale Universităţii din Cluj. Dsa arată mai întâi începuturile linguisticei apoi se ocupă de epoca enciclopediştilor şi aminteşte cum în acest timp, prin a doua jumătate a sec. XVIII, ajunsese la modă şi se arăta mult interes şi pentru învăţarea unor limbi exotice. Dl S. Puşcariu citează în această ordine, faimosul „Catalogo de las lenguas" al lui *Lorenzo Hervás* tipărit în anii 1800—1802, apoi studiul lui *Schlegel* apărut în 1808 despre „Limba şi inţelepciunea Inzilor". In continuare dsa ne vorbeşte despre interesul pe care-l aveau pentru inţelegerea cât mai bine şi tâlmăcirea limbilor cei ce le învăţau cari încep a le şi compara de îndată ce observ că intre ele până şi intre cele exotice există oarecari asemănări adesea chiar foarte mari. Astfel ia fiinţă noua ştiinţă, *linguistica*, cu concursul mai întâi al aşa zişilor *poligloţi* apoi al *linguiştilor;* la baza linguisticei stă metoda comparativă care pune pe linguist în faţa a două mari şi importante probleme: *originea şi înrudirea limbilor.*

Dl Sextil Puşcariu vorbeşte după aceia despre importanţa studiilor filologice la Români, pornite din indemnul de a demonstra originea noastră latină. Invăţaţi ca Samuil Clein, Petru Maior şi alţi dascăli ai vremii pun însă problema originei limbei române nu numai din punct de vedere pur linguistic ci şi ca o chestiune de prestigiu naţional. Asemenea Timotei Cipariu, Bogdan Petriceicu Haşdeu şi alţi filologi români caută să lămurească şi să documenteze originea limbei române. Iacob Grimm un alt mare filolog, şi tovarăşii săi introduc în filologie metoda istorică.

Mai departe dl prof. Puşcariu arată evoluţia linguisticei şi în legătură cu aceasta insistă asupra studiilor de filologie română citând totdeodată numele filologilor: Philippide, I. A. Candrea, Ovid Densuşianu, Th. Capidan, V. Bogrea, N. Dragan ş. a. apoi a câtorva streini ca Miklosich, Meyer-Lübke şi Weigand cari au adus insemnate contribuţii la desvoltarea filologiei române.

In acelaş număr din „Ţara Bârsei" găsim un interesant articol despre *Rolul Ungurilor în dezastrele românismului din anii 1865—66* scris de *dl Aurel A. Mureşianu.* Dl Mureşianu analizează mai întâi activitatea politică a clasei conducătoare ungureşti dela 1849 expunând propaganda făcută de refugiaţii maghiari în ţările apusene, pentru răsturnarea Imperiului austriac şi independenţa Ungariei. Se ştie că după dezastrul dela Şiria din toamna anului 1849 guvernul revoluţionar şi ceilalţi conducători şi luptători maghiari emigrează în străinătate şi se aşează unii în Italia alţii în Franţa iar alţii în Anglia. Cercurile liberale apusene le dau la început crezare în propaganda pe care o desfăşurau dar în curând acestea văd că nu Ungurii sunt cei asupriţi ci Românii, Sârbii şi celelalte naţiuni conlocuitoare cu ei şi aşa simpatiile se intoarseră către aceştia din urmă. Ungurii se îndreaptă atunci către Prusia care era în conflict cu Austria şi Bismarc are tot interesul de a srijini acţiunea maghiarilor pornită contra unei ţări pe care o ura şi el atât de mult.

Intrigile maghiarilor pornesc şi contra Românilor. Aristocraţia ungurească nu vedea de loc cu ochi buni consolidarea Românilor din Principate. Aceasta profită de neînţelegerile reacţionarilor români de atunci şi cată să se opună activităţii reformatoare naţional-liberale a Domnitorului Cuza pregătindu-i împreună cu reacţionarii români, căderea.

E fapt cert că la izbucnirea sângeroasei răscoale din 25 Aug. 1865 a plebei cosmopolite din Bucureşti a contribuit şi maghiarii care-şi aveau spioni în Principatele române şi uneltau pe toate căile impotriva Românilor.

In cuprinsul aceluiaş No. din „Ţara Bârsei" publică după aceia, dl *Constantin Lacia* date *Din copilăria* lui *Ştefan O. Iosif* prin care aduce preţioase însemnări asupra inceputurilor literare ale poetului de mai târziu.

Urmează apoi studiul dlui *Iulian*

Jura despre *Gheorghe Bariț ca îndrumător literar* arătându-se activitatea publicistică a marelui scriitor ardelean. Mai departe dl *Petru I. Teodorescu* scrie subt titlul *Centenarul lui Frederic Mistral* un apreciat articol jubiliar despre marele poet al Franței și legătura lui cu țara noastră.

După aceia, dl *Ion Gherghel* face un prețios studiu de literatură comparată — traduceri, imitații și influențe — despre: *Poeții germani în oglinda tâlmăcirilor românești.*

Pe urmă găsim versuri de *Dimitrie Olariu*: *Răvaș ardeleneasc* și *Const. Munteanu: Dimineață de iarnă* și *Noapte de iarnă.*

La sfârșit *Amintirile părintelui Archip* de *Gh. Tulbure* — frumoasă povestire în legătură cu Mânăstirea Bodrogului, iar după aceia Dări de seamă și Bibliografie.

No. 2 Martie—Aprilie 1931. In prima parte a acestui număr dl *Aurel A. Mureșeanu* ne prezintă un interesant studiu despre *Presa românească înainte și după 1848.* Imprejurările în care s'a desvoltat la noi presa au fost dintre cele mai vitrege. Poporul românesc se afla în sclăvie fiind asuprit și urgisit din greu de Unguri, de Austrieci, de Muscali subt a căror dominațiune au suferit atât de mult. Atât deoparte cât și de alta a Carpaților Românii au avut să indure asupriri dintre cele mai mari. In situația în care ne găseam, numai cu foarte mari sacrificii s'au putut infiripa 'n vremea aceia cele câteva ziare românești din Transilvania, din Moldova și din Muntenia.

In Transilvania printre primele ziare românești și cea mai de seamă tribună avem *Gazeta de Transilvania*, apărută prin anii 1838 la Brașov subt conducerea lui Gheorghe Barițiu. Serviciile pe cari le-a adus pentru cauza românească această gazetă au fost imense. Ea a produs un răsunet mare printre Români și a fost de mare serviciu pentru emanciparea și trezirea conștiinței poporului nostru.

Dincolo în Moldova avem *Albina Românească* [a lui Asachi iar după aceia *Gazeta de Moldavia.*

In Muntenia apare la București între anii 1838—40 *România* „gazetă politică de 6 ori pe săptămână"; *Curierul de ambele sexe* jurnal literar, *Pământeanul* mai mult literar; menționăm apoi *Mozaicul* la Craiova, *Mercurul* la Brăila, *Vestitoriu Bisericesc* la Buzău.

In Moldova apare în acest timp *Alăuta Românească, Icoana Lumei, Foaia Sătească* iar la 1848, *Dacia literară.*

Tot așa apar și 'n alte părți, diferite ziare — din cele vechi unele dispar, iar în locul lor răsar alte'e noui aducând cu toate prețioase servicii pentru emanciparea și cultura românilor de pretutindenea.

Sforțările au fost mari, asupririle au fost grele și multe, dar s'a putut trece peste toate și realiza înfăptuiri cari au servit mult cauzei românești.

Urmează studiul dlui *N. Orghidan: Observațiuni morfologice în regiunea Brașovului*, prin care autorul se ocupă indeosebi de valea superioară a Oltului din punct de vedere al morfologiei; studiul este însoțit de o schiță a regiunei respective și de câteva fotografii înfățișând cele mai frumoase peisagii din partea locului.

Dl *Ion Mușlea* în articolul *Brașovul în poezia populară* citează o serie de doine și balade populare în care se pomenește numele Brașovului, publicate în colecțiile de folclor ale lui Iosif Popovici, T. Papahagi, I. Urban-Jarnik și alții.

Dl *Al Banciu* publică o lungă scrisoare a lui *Simion Bărnuțiu către Iacob Mureșeanu* datată din Milano la 24 Martie 1854, scrisoare interesantă pentru conținutu-i din care se văd preocupările și grija ce-l călăuzea pe marele Bărnuțiu pentru soarta Românilor.

După aceia dl *dr. I. Stefanovici-Svensik* scrie despre *Viața și scrisul lui Geoffrey Chancer*, scriitor englez din sec. XIII, scoțând în relief marea lui operă „Canterbury Tales" din care reproduce și analizează câteva pasagii.

La urmă găsim versuri după *Al. Petöfi: Prețipis gârliciul . . .* și după *I. Arany: Despre Patrie*, traducere de *Ax. Banciu*, apoi de *Dumitru Olariu: Holumb* și de *Constantin Munteanu: De suflet nou.*

O hazlie schiță *Din stânga în dreapta* semnează *S. Iamba.*

Revista se încheie printr'o Dare de seamă asupra diferitelor cărți și reviste apărute recent.

Seminicul. No. 1—2 pe 1931 este închinat amintirii marelui maestru *Ioan Vidu* decedat decurând și împor-

mântat în orăşelul Lugoj. Număr excelent ca execuţie tehnică şi admirabil ca conţinut. Cuprinde în prima parte *Omagiul Seminicului*, apoi *Note biografice* asupra marelui dispărut, iar după aceia subt titlul *Jalea Neamului*, discursurile rostite de diferite personalităţi la mormântul răposatului şi articolele publicate cu acest prilej în diferite ziare şi reviste.

No. 3 din Seminicul a apărut decurând şi conţine: *Invierea* imn de slavă proslăvind sărbătorile Paştelui, pe urmă versuri de *Mihai Novac: Paştele Domnului;* se publică apoi un inimos *Apel* pentru ridicarea unui monument la Lugoj marelui Ioan Vidu, urmează după aceia reproducerea unui autograf al lui Vidu către prietenul său prof. I. St. Paulian; mai departe *Lucian Costin* publică *Note despre activitatea culturală-ziaristică a lui Jean Cuţana; Liviu Stan-Freamăt* semnează poezia *Eu vreau* ... iar I. St. Paulian îşi continuă *Amintirile* din cari a publicat şi mai 'nain e.

La urmă: cronici şi recenzii despre o serie de cărţi şi reviste noui.

Şcoala Bănăţeană. No. 5, 6, 7, 8 Ianuarie—Aprilte 1931 Revista apare ca organ al Asociaţiunei Invăţătorilor Bănăţeni având ca redactor pe dl *Ludovic Ciobanu* un harnic şi distins pedagog director al Institutului „Casa Invăţătorilor din Timişoara. N-rii apăruţi până acum pe acest an cuprind o serie de interesante articole şi studii profesionale dăscăleşti semnate de *Ludovic Ciobanu, I. Nisipeanu, Iuliu Vuia, Ioan Vlădaţu, Constantin Liuba, Gheorghe Creţiu* şi alţi distinşi publicişti şi inimoşi dascăli grupaţi în jurul „Şcoalei Bănăţene" cu ideală preocupare pentru învaţământului nostru şcolar.

G. P.

Din cauza aglomerării materialului am fost siliţi să lăsăm pentru numărul viitor o mare parte din revista cărţilor şi revistelor.